

Handlingsplan for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø

I Kommunedelplan oppvekst ble det vedtatt at kommunalavdeling undervisning og oppvekst skal utarbeide en felles handlingsplan mot mobbing for barnehager og skoler i løpet av 2022. Dette arbeidet har resultert i Handlingsplan for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning / Begrepsavklaring

2 Handlingsplan

3 Forankring i lovverk

1 Innledning / Begrepsavklaring

Forord v/ direktør undervisning og oppvekst

I oppvekstplanen til Halden kommune står det som følger: «Alle barn og unge, uansett forutsetning, skal oppleve mestring, trygghet, trivsel og vennskap».

Jeg er svært glad for at vi etter en god faglig prosess, hvor gode krefter fra oppvekstsektoren har samarbeidet om det faglige innholdet, nå endelig kan presentere «Handlingsplan for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø».

Ingen ansatte i barnehager eller skoler forholder seg likegyldige til hvordan barna eller elevene har det, og alle vet at en har et selvstendig ansvar for å gripe inn for å stoppe mobbing. Innenfor skolen kjenner alle godt til Opplæringslovens § 9A – eleven har rett til godt psykososialt miljø. Fra 2021 fikk også Lov om barnehager en tilsvarende bestemmelse og det betyr at det ytterligere understrekes hvor viktig det er at barn opplever å ha det bra.

Barnet eller elevens opplevelse av hvordan nettopp de har det, er det som danner utgangspunkt for lovverket og definisjoner. Dette betyr i kort at dersom et barn opplever at de ikke har det bra, så er det akkurat dette vi skal forsøke å gjøre noe med. Barn og elever er forskjellige, og dette betyr at en har forskjellige grenser og toleranser for når en ikke har det bra. Dette gjør at vi som voksne må se det enkelte individ, og det betyr at vi sammen med barnet eller eleven, må finne løsninger som nettopp gjør en forskjell for den enkelte. Dette er ikke alltid lett, men dette er alltid viktig.

I handlingsplanen legges det stor vekt på 7 forbyggende innsatsområder. Det er ikke tilfeldig at de to første områdene i er «Barne- og elevsyn» og «Voksenrollen». Disse to områdene er avgjørende for at vi skal lykkes med arbeidet.

Med planen kommer det maler, planer og rutiner – vi ønsker at disse brukes aktivt i hverdagen på barnehagen eller i skolen. Du finner definisjonen av mobbing, du finner utdrag fra planer og lovverk. Planen er i det hele tatt bygd opp slik at den skal være til hjelp og den skal gi kunnskap.

Vi har et stort ansvar for barnas framtid – dette ansvaret starter med at barna opplever at vi voksne ser dem og at vi forstår dem. Jeg vil ønske dere alle lykke til i det viktige arbeidet og jeg vil ønske dere alle lykke til med bruken av handlingsplanen!

Kent-Arne Andreassen
Direktør undervisning og oppvekst
Halden

Barn og elevers rett til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø står sentralt i både barnehageloven og opplæringsloven, og har fått et forsterket og forpliktende fokus gjennom Barnehagelovens kapittel 8 og Opplæringslovens § 9A.

Barnehageloven kapittel 8

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna. Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Opplæringsloven kapittel 9A

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering dersom det er mulig.

Barnehagene og skolene er forpliktet til å arbeide systematisk med forebygging for å hindre at mobbing, vold, diskriminering og trakassering skjer. Dette er solid forankret i ulike lovverk og styringsdokumenter.

- FN's barnekonvensjon
- Barnehageloven
- Rammeplan for barnehage
- Opplæringsloven
- Overordnet del av læreplanverket
- Rammeplan SFO
- Kommunedelplan oppvekst

Handlingsplan for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø er en felles plan for alle ansatte* i barnehagene og skolene i Halden kommune, og skal beskrive hvordan de skal jobbe med forebygging gjennom et bevisst og målrettet arbeid fra barnehagestart og ut ungdomsskolen. Handlingsplanen skal sette arbeidet med et trygt og godt barnehage- og skolemiljø i system, og sikre at ansatte arbeider i tråd med forskrifter, lovverk og overordnede kommunale mål. Denne planen, med sine tilhørende maler, er også et verktøy for å gjennomføre internkontroll ved de enkelte enheter.

*Alle ansatte inkluderer ansatte fra andre enheter som jobber inn i barnehager og skoler som ansatte fra Enhet Spesialpedagogikk og tilrettelegging førskolebarn, PPT og helsesykepleiere.

Kommuneloven § 25-1

Kommunen skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren er ansvarlig for internkontroll. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunen blant annet ha nødvendige rutiner og prosedyrer for å sikre at lover og forskrifter følges.

Handlingsplan for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø vil innledningsvis avklare sentrale begreper for å sikre felles forståelse og lik praksis i våre barnehager og skoler. Deretter vil den

beskrive innsatsområder med tiltaksdel. Avslutningsvis vil aktuelt lovverk og maler tilgjengeliggjøres.

Begrepsavklaring

Mobbing:

Halden kommune har besluttet å legge til grunn følgende definisjon av mobbebegrepet:

Mobbing av barn er handlinger fra voksne, og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, være en betydningsfull person i felleskapet og muligheten til medvirkning (Lund, Helgeland, Kovac, 2017).

I denne forståelsen av mobbebegrepet blir søkelyset flyttet fra antall ganger, varighet, grad av aggresjon og makt og over til barn grunnleggende behov som blir hindret når mobbing skjer.

Definisjonen framhever også betydningen av den voksnes rolle og handlinger. Denne danner et godt utgangspunkt for på en helhetlig måte å avdekke, håndtere, stoppe, følge opp og forstå de dype følelser som eksisterer mellom ulike parter i en mobbesituasjon. Mobbing er sosiale prosesser på avveie. Disse sosiale prosessene er dynamiske, påvirkbare og avhengige av de voksnes holdninger, kunnskap og handlinger i samspill med de genetiske disposisjonene og livsbetingelsene barn og unge lever under. Når mobbing oppstår, er dette en del av det utfordrende livsmestringslandskapet der barn og unge er totalt avhengige av de voksnes tilrettelegging for øvelse og støtte (www.ks.no).

Handlingsplan

Denne delen av handlingsplanen synliggjør prioriterte områder i det forebyggende arbeidet, og viser hvordan enhetene sikrer barn og elevers rett til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Et systematisk forebyggende arbeid skal gjennomsyre barnehagen og skolen i arbeidet med et trygt og godt barnehage- og skolemiljø.

Handlingsplanen inneholder 7 forebyggende innsatsområder:

1. Barne- og elevsyn
2. Voksenrollen
3. Medvirkning
4. Inkluderende felleskap- for læring og vennskap
5. Overganger
6. Foreldresamarbeid
7. Tverrfaglig samarbeid

Innsatsområdene er valgt på bakgrunn forskning, elevundersøkelsen, og medvirkning hos barn og elever, foreldre, ledere i kommunalområde Undervisning og oppvekst, ansatte og politikere (SU).

2 Handlingsplan

Handlingsplan

Denne delen av handlingsplanen synliggjør prioriterte områder i det forebyggende arbeidet, og viser hvordan enhetene sikrer barn og elevers rett til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Et systematisk forebyggende arbeid skal gjennomføre barnehagen og skolen i arbeidet med et trygt og godt barnehage- og skolemiljø.

Handlingsplanen inneholder 7 forebyggende innsatsområder:

1. Barne- og elevsyn
2. Voksenrollen
3. Medvirkning
4. Inkluderende felleskap- for læring og vennskap
5. Overganger
6. Foreldresamarbeid
7. Tverrfaglig samarbeid

Innsatsområdene er valgt på bakgrunn forskning, elevundersøkelsen, og medvirkning hos barn og elever, foreldre, ledere i kommunalområde Undervisning og oppvekst, ansatte og politikere (SU).

Barne- og elevsyn

Slik vil vi ha det:

Ansatte har et grunnleggende positivt barne- og elevsyn, som vektlegger ressursene hos den enkelte. Dette gjenspeiler seg i de ansattes handlinger og relasjoner.

Slik gjør vi det:

- Vi benytter mangfold som en ressurs og bruker dette aktivt i lek og læringsarbeid Vi legger til rette for refleksjon og kritisk tenkning for å styrke den enkelte i å ta gode valg for seg selv
- Vi er bevisst egne holdninger og verdier i samspill med barn, foreldre og hverandre
- Vi har en positiv tilbakemeldingskultur i vår personalgruppe
- Møtearenaer brukes til faglige diskusjoner og refleksjon over egen praksis
- Vi viser fleksibilitet og endringsvilje i møte med barn og elevers behov

Sitat barnehagebarn: Å ha det trygt i barnehagen betyr at man føler seg velkommen, at man passer på hverandre og føler seg som hjemme.

Sitat ungdomsråd: Vi må bli møtt med raushet og forståelse for at barn er barn, og ikke alltid ser det store bildet selv.

Sitat ungdomsråd: Vi må føle at vi er likeverdige, og at den voksne respekterer deg som menneske og ikke hever seg over deg.

Voksenrollen

Slik vil vi ha det:

Ansatte innehar god relasjonskompetanse og etterstreber gode relasjoner til alle barn og elever. Ansatte skal forstå barns atferd, lytte til, veilede og støtte barn og elever.

Slik gjør vi det:

- Vi har kunnskap om, vektlegger og tar ansvar for relasjonsbygging i møte med barn og elever
- Vi tar barn og elevers opplevelse på alvor
- Vi er sensitive for og responderer hensiktsmessig på det enkelte barn og elevs uttrykk
- Vi anerkjenner barna gjennom kroppsspråk og væremåte
- Vi deltar i barn og elevers gjøremål og aktiviteter
- Vi støtter og veileder barn og elever i lek og læring
- Vi vurderer når vi må være tett på og når vi kan trekke oss unna barn og elevers lek og aktivitet
- Vi viser glede og bruker humor i samspill med barna og elevene
- Vi er i relasjon med enkelte, samtidig som vi er oppmerksomme på stemninger og behov i barne- og elevgruppa
- Vi reflekterer rundt egen rollen som leder og veileder i hverdagen

Sitat barnehagebarn: Trygge voksne trøster oss og setter på plaster. Det er fint når voksne leker sammen med meg. De voksne skal være glade og se etter barna om det går bra. De voksne skal se og snakke med barna, og må hjelpe til hvis de sitter fast.

Sitat ungdomsråd: Vi trenger å føle at den voksen bryr seg på ekte, det merker vi veldig fort om du gjør eller ikke.

Medvirkning

Slik vil vi ha det:

Ansatte tar barn og elever på alvor, og anerkjenner deres opplevelser. Ansatte er trygge og gode ledere som tilrettelegger for barn og elevers engasjement og medvirkning i egen hverdag.

Slik gjør vi det:

Vi tilrettelegger for at barn og elever deltar aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av egen barnehage- og skolehverdag.

- Vi tilrettelegger for at barn og elever opplever at de kan være med på å påvirke egen hverdag, og at deres innspill, meninger og interesser blir tillagt vekt.
- Vi tilrettelegger for at barn og elever får trene på å si sin mening og å argumentere for denne.
- Vi tilrettelegger for at barn og elever får trene på å lytte til og akseptere ulike meninger.
- Vi tilrettelegger for at barn og elever får kunnskap om, og får erfaring med demokratisk deltagelse i ulike råd.
- Barnehagen gjennomfører strukturerte og regelmessige barnesamtaler tilpasset alder og modenhet. Barnehagen gjennomfører strukturerte barnesamtaler hvert halvår tilpasset barnets alder og modenhet. Samtalen skal være preget av dialog, refleksjon, åpne spørsmål og veiledning.
- Skolen gjennomfører strukturerte elevsamtaler hvert halvår. Samtalen skal være er preget av dialog, refleksjon, åpne spørsmål og veiledning
- Vi dokumenterer barne- og elevsamtalen
- Vi bruker informasjon fra barne- og elevsamtalene som grunnlag i arbeidet med barnehage og skolemiljø
- Elevrådet deltar aktivt i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
- Skolen følger rutine for elevrådsarbeid.

Aktuelle maler, planer og rutiner

- Mal for barnesamtalen
- Mal for elevsamtalen
- Rutiner for elevrådsarbeid
- Mal for risikovurdering av uteområdet

Sitat ungdomsråd: Vi trenger voksne som lytter til det du sier, og viser at det du sier betyr noe.

Inkluderende fellesskap- for læring, trivsel og vennskap

Slik vil vi ha det:

Ansatte arbeider systematisk for at det enkelte barn og elev skal oppleve et inkluderende fellesskap for læring og vennskap.

Slik gjør vi det:

- Vi jobber jevnlig og kontinuerlig med kartlegging av barnehage- og skolemiljø for å identifisere risikofaktorer og fange opp sårbare barn og elever
- Vi er godt kjent med lovverk og plikter i Opplæringslovens §9A og Barnehagelovens kapittel 8
- Vi benytter oss av felles maler og rutiner ved oppfølging av barnehage- og skolemiljø
- Prinsippet om barnets og elevens opplevelse av egen hverdag, er godt kjent for alle ansatte og tas på alvor
- Sitat ungdomsråd: Vi trenger voksne som lytter til det du sier, og viser at det du sier betyr noe.

- Vi tilrettelegger, vurderer og evaluerer organiseringen til det beste for den enkelte barne- og elevgruppen
- Vi tilpasser slik at barn og elever i størst mulig grad kan delta i gruppe- og klassefelleskapet
- Vi følger rutinen for oppfølging av alvorlig skolefravær
- Vi benytter kunnskap om reaktive tilknytningsforstyrrelser og traumesensitiv omsorg for å inkludere barn og elever i fellesskapet
- Vi veileder våre barn og elever i konflikthåndtering
- Vi veileder våre barn og elever i nettvett
- Vi samtaler om, reflekterer rundt og gir kunnskap om psykisk helse

Aktuelle maler, planer og rutiner:

- Rutine for arbeide med aktivitetsplikten
- Mal for aktivitetsplan
- Rutiner og skjema for varsling til rektor og styrer
- Rutiner og skjema for varsling til barnehage- og skoleeier ved alvorlige hendelser
- Rutine for oppfølging av alvorlig skolefravær
- Informasjonsskriv til foresatte om rettigheter knyttet til Opplæringsloven §9A og

Barnehageloven kapittel 8

- Mal for risikovurdering av sårbare barn
- Kommunalt ordensreglement
- Læringsressurser til arbeid med aktivitetsplikten
- Relevante kartleggingsverktøy
- Mal for elevrådets risikovurdering av uteområdet

Sitat barnehagebarn: De voksne trøster og passer på at barna er snille med hverandre. Jeg er trygg når jeg leker med vennene mine og voksne hjelper meg når jeg trenger hjelp.

Sitat ungdomsråd: Vi trenger voksne som hjelper til i konflikter og ser saken fra flere sider. Det er viktig at den voksne ikke tar parti, eller gjør noen til hakkekylling. Da kan den voksne være med på å gjøre ting verre. Det verste er hvis du blir tatt ut av klassen, da blir du sett på som dum. Hvordan du blir møtt av læreren i timen, forfølger deg videre til friminuttet.

Overganger

Slik vil vi ha det:

Ansatte er til stede og tilrettelegger for forutsigbarhet og trygghet i overganger i barn og elevers hverdag, og gjennom hele oppvekstløpet.

Slik gjør vi det:

Overganger i hverdagen:

- Vi forbereder barn og elever på hva som skal skje gjennom dagen og har en dagsrytme som de kjenner til. Dette er viktig for alle, mens spesielt de sårbare barna og elevene.

Overganger mellom enheter:

- Barnehagen legger til rette for det enkelte barns behov for trygghet ved oppstart og tilvenning i barnehagene
- Vi følger kommunens plan for overgang fra barnehage til skole, og benytter informasjonen som gis for å sikre en god overgang for det enkelte barn
- Skolen ivaretar overgangsarbeidet for barn som ikke har barnehageplass, eller har barnehageplass i annen kommune
- Skolene følger kommunens plan for overgang mellom barneskole og ungdomsskole, og benytter informasjonen som gis for å sikre en god overgang for den enkelte elev
- Ungdomsskolen sikrer en god overgang til videregående skole
- Vi har gode rutiner for hvordan ivareta og følge opp nye barn for å sikre trygghet og legge til rette for inkludering ved oppstart på ny barnehage og skole
- Vi som jobber i skole og SFO samarbeider og gir hverandre informasjon om hendelser som har betydning for eleven i hverdagen.

Garderobe, utelek og friminutt:

- Vi er tilstedeværende i garderoben og gangen i overgangssituasjoner
- Vi er tilstedeværende i utelek og friminutt
- Vi veileder barn og elever i lek og aktivitet i forkant av at det oppstår vanskelige situasjoner
- Vi tar aktivt kontakt med barn og elever som holder seg for seg selv
- Skolen legger til rette for at det er en voksen i gymgarderobene sammen med elevene og at elevers rett til en trygg garderobesituasjon ivaretas
- Skolen legger til rette for at elevene jevnlig får evaluere garderobesituasjonene, og deres meninger lyttes til
- Elevrådet foretar en årlig risikovurdering av uteområdet, som danner utgangspunkt for hvordan friminutt gjennomføres og tilsynet organiseres.

Aktuelle maler, planer og rutiner:

- Plan for overgang barnehage-barneskole
- Plan for overgang barneskole-ungdomsskole
- Plan for overgang ungdomsskole-videregående skole

Foreldresamarbeid

Slik vil vi ha det:

Ansatte har godt samarbeid og dialog med foresatte til barnets og elevens beste.

Slik gjør vi det:

Foreldremøter:

- Vi legger opp til dialog og refleksjon
- Vi inviterer foreldrekontaktene til å medvirke og sette dagsorden
- Barns rett til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø er årlig tema
- Forhold rundt enkeltbarn eller grupper av barn skal ikke diskuteres
- Foreldremøtene har en skriftlig innkalling, en agenda og et referat

Dialog med foreldre:

- Samtaler med foreldre gjennomføres minimum to ganger i året gjennom foreldresamtaler og utviklingssamtale, eller ved behov
- Vi trykker nye foreldre gjennom god dialog og oppfølging ved oppstart og i overganger
- Vi dokumenterer samtaler
- Vi gir alltid tilbakemelding på henvendelser
- Vi kommuniserer med foreldre gjennom Visma flyt for å sikre dokumentasjon av kommunikasjonen
- Vi har et bevisst forhold til kommunikasjon gjennom sosiale medier og veileder foreldre over i Visma flyt

Foreldreundersøkelsen:

- Vi gjennomfører nasjonale foreldreundersøkelsen etter årshjul for kartlegginger og informerer foresatte om resultatene
- Barnehagen, skolen og forelderådet (FAU) samarbeider om resultatene fra foreldreundersøkelsen og drøfter tiltak og videre oppfølging

Foreldresamtale og utviklingssamtale:

- Vi legger til rette for at barn, elever og foreldre får medvirke til agendaen
- Vi legger til rette for at barn og elever får delta og at deres stemme og opplevelse av hverdagen kommer tydelig fram
- Vi setter trivsel, utvikling og barnehage- og skolemiljø på dagsorden. SFO hverdagen inkluderes i samtalen
- Vi legger til rette for at barn og elever medvirker til de avtaler som gjøres om videre arbeid
- Samtaler er preget av dialog, refleksjon, åpne spørsmål og veiledning
- Vi dokumenterer samtaler
- Mal for foreldresamtale og utviklingssamtale benyttes

Aktuelle maler, planer og rutiner:

- Mal for foreldresamtalen
- Mal for utviklingssamtalen

- Årshjul og rutine for kartleggingsprøver
- Mal for referatføring

Tverrfaglig samarbeid

Slik vil vi ha det:

Ansatte samarbeider på tvers av profesjoner til barnets og elevens beste.

Slik gjør vi det:

- Vi samarbeider til det beste for våre barn og elever innad i enheten og på tvers av enheter
- Vi følger gjeldene lovverk, retningslinjer og rutiner for tverrfaglig samarbeid
- Vi arbeider aktivt for å få til et samtykke for tverrfaglig samarbeid
- Vi har kunnskap om muligheter og begrensninger i taushetsplikten
- Vi har kunnskap om og respekt for hverandres ansvarsområder
- Vi har kunnskap om og oversikt over ulike tiltak og tjenester i kommunen
- Vi benytter oss av kollegaveiledning (Familiens hus) for å drøfte saker anonymt på et tidlig tidspunkt

Aktuelle maler, planer og rutiner:

- Rutine for tverrfaglig samarbeid
- Mal for innhenting av samtykke
- Rutine for samarbeid barnehage-helsestasjon

Sitat ungdomsråd:

Det er viktig for oss å kunne stole på de voksne. Hvis man blir enig om å ikke si det til andre, skal man holde på det. Vi trenger klarhet rundt taushetsplikt og hva man kan si videre.

Vi setter pris på voksne som selv tørr å snakke om og sette ord på ting som er vanskelig, og som spør hvordan vi har det.

3 Forankring i lovverk

FN`s barnekonvensjon - Barns rettigheter

Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål (Artikkel 3).

Barnet har rett til å si sin mening i alt som angår det. Barnets meninger skal telle (Artikkel 12).

Utdannelse skal utvikle barnets evner og personlighet så langt det er mulig.

Partene er enige om at barnets utdanning skal ta sikte på:

- a. å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig
- b. å utvikle respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og for prinsippene nedfelt i De forente nasjoners pakt
- c. å utvikle respekt for barnets foreldre, dets egen kulturelle identitet, språk og verdier, for de nasjonale verdier i det land barnet bor, landet hvor han eller hun eventuelt kommer fra og for kulturer som er forskjellige fra barnets egen kultur
- d. å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personer som tilhører urbefolkningen (Artikkel 28).

Barnehageloven og rammeplan for barnehage- Utdrag fra Lov om barnehager:

Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap (kap. I, § 1).

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet, være et grunnleggende hensyn (kap. II, § 3).

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna (kap. VIII, § 41).

Utdrag fra Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver:

Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing (kap.1: Barnehagens verdigrunnlag. Livsmestring og helse).

I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av. Gjennom samspill, dialog, lek og utforsking skal barnehagen bidra til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse, slik at de kan bidra til endringer (kap.3: Barnehagens formål og innhold. Barnehagen skal fremme danning).

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov (kap.3: Barnehagens formål og innhold. Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap).

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven § 1 og § 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1. Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen (kap.4: Barns medvirkning).

Kunnskap om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling er viktig for å gi alle barn et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Barnets trivsel og allsidige utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende, med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget (kap. 7: Barnehagen som pedagogisk virksomhet. Vurdering).

Opplæringsloven med formålsparagrafen og overordnet del av læreplanverket

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane... Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtiding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte... Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng. Elevane og lærlingane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad. Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast (§ 1-1; formålet med opplæringa - utdrag).

Læreplanverket - Overordnet del:

Formålsparagrafen uttrykker verdier som samler Norge som samfunn. Verdiene er grunnlaget for vårt demokrati og skal hjelpe oss å leve, lære og arbeide sammen i en kompleks samtid og i møte med en ukjent framtid. De felles verdiene bygger på kristen og humanistisk arv og tradisjon. De kommer også til uttrykk i ulike religioner og livssyn, og de er forankret i menneskerettighetene. Disse verdiene er grunnmuren i skolens virksomhet. De må gjøres levende og få betydning for hver enkelt elev i skolefelleskapet gjennom formidling av kunnskap og utvikling av holdninger og kompetanse. Verdiene skal prege skolens og lærernes møte med elevene og med hjemmene. Elevens beste skal alltid være et grunnleggende hensyn. Det vil alltid være spenninger mellom ulike interesser og syn. Lærere må derfor bruke sitt profesjonelle skjønn slik at den enkelte ivaretas best mulig i møte med fellesskapet (kapittel 1 – Opplæringens verdigrunnlag).

Grunnopplæringen er en viktig del av en livslang dannelsingsprosess som har enkeltmenneskets frihet, selvstendighet, ansvarlighet og medmenneskelighet som mål.

Opplæringen skal gi elevene et godt grunnlag for å forstå seg selv, andre og verden, og for å gjøre gode valg i livet. Elevens identitet og selvbylde, meninger og holdninger blir til i samspill med andre. Sosial læring skjer både i undervisningen og i alle andre aktiviteter i skolens regi. Faglig læring kan ikke isoleres fra sosial læring. I det daglige arbeidet spiller derfor elevenes faglige og sosiale læring og utvikling sammen (kapittel 2 – Prinsipper for læring, utvikling og danning).

Skolen skal legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling (ibid.).

Kommunedelplan oppvekst

Å gi barn og unge trygge og gode oppvekstvilkår er et av samfunnets viktigste oppgaver. En god barndom gir et godt grunnlag for et bedre liv i det senere livsløpet. Halden er en god kommune å vokse opp i, der alle barn og unge opplever trygghet, god helse, trivsel og omsorg. Halden har et helhetlig læringsløp med opplevelse av motivasjon, mestring, læring og glede i samspill med andre.